

Fundacja „Przodkowie” - założenia

wersja 1.0, opracował Adam Nojszewski, adam@nojszewski.com

Od autora

Pomysł powołania Fundacji pojawiał się w moich wypowiedziach przy okazji różnych dyskusji na grupie pl.soc.genealogia, w szczególności dotyczących powołania Polskiego Towarzystwa Genealogicznego. Wyobrażałem ją sobie jako instytucję ułatwiającą genealogom i historykom prowadzenie poszukiwań, poprzez gromadzenie, opracowywanie i udostępnianie archiwaliów, w szczególności ksiąg metrykalnych, opracowań historycznych i tekstów źródłowych dotyczących historii Polski.

Minęło trochę czasu, przemyślałem wiele spraw i utwierdziłem się w mniemaniu, że taka instytucja jest polskiemu społeczeństwu niezbędna. Niniejszy dokument nakreśla ramy jej działania, wyjaśniając przy tym motywy, jakie mną kierowały oraz podaje pomysły konkretnych rozwiązań. Nie mniej jednak jest to cały czas tylko propozycja, którą chciałbym poddać szerszej dyskusji – chciałbym, aby kształt Fundacji odpowiadał w jak największym stopniu społecznemu zapotrzebowaniu.

Geneza projektu

U podłoża ustanowienia Fundacji legły następujące zjawiska:

- genealogia zdobywa ostatnio coraz większą popularność, ewoluując z dziedziny elitarniej do egalitarnej, nie uznającej pochodzenia społecznego za czynnik wartościujący ludzi,
- przez lata PRL badania były mocno ograniczone, ze względu na odgórnie narzucone poglądy, fałszowanie historii i uznawanie przez państwo określonego pochodzenia społecznego za rzecz niepożądaną,
- trudna przeszłość naszego kraju, w tym liczne zawieruchy wojenne zniszczyły olbrzymią część zasobów archiwalnych,
- ocalałe archiwalia są często w złym stanie lub też przechowywane są poza granicami kraju, co uniemożliwia dostęp do nich badaczom amatorom,
- małe i prowincjonalne biblioteki nie posiadają w swoim zasobie wielu materiałów źródłowych i opracowań, co zmusza badaczy z mniejszych miejscowości do sporych wydatków na podróże lub zakup odpowiedniej literatury,
- prowadzone przez wielu wolontariuszy akcje, mające na celu opracowanie i udostępnienie archiwaliów nie są ze sobą skoordynowane,
- brak jest niezależnej i co ważne niekomercyjnej instytucji, która ciesząc się zaufaniem społecznym mogła by być depozytariuszem zgromadzonych danych, korzystając przy tym ze wsparcia finansowego państwa oraz instytucji europejskich.

Powołanie Fundacji nie przeczy konieczności powołania ogólnopolskiego stowarzyszenia genealogów, które było by reprezentantem środowiska badaczy i dysponowało by głosem doradczym, wspierającym działania Fundacji.

Wybór formy działania nie był przypadkowy – fundacja to „spersonifikowany majątek”, z definicji powołany do realizacji ważnego społecznie celu. Nie jest to stowarzyszenie - nie można więc być jej członkiem, nie jest to spółka - nie można być jej udziałowcem ani właścicielem,

a przekazanych Fundacji środków i praw nie można wycofać. Fundacja działa pod nadzorem odpowiedniej instytucji, w tym przypadku Ministerstwa Kultury.

Cele Fundacji

Głównym celem Fundacji jest archiwizowanie, opracowywanie i udostępnianie szeroko pojętych informacji historycznych o naszych przodkach.

Działania Fundacji cechować będą:

- brak jakiejkolwiek dyskryminacji ze względów na poglądy, pochodzenie społeczne, przynależność narodową czy wyznawaną religię,
- dążenie do opracowania i zindeksowania możliwie najszerszego materiału archiwalnego,
- wola współpracy ze wszystkimi instytucjami, stowarzyszeniami i osobami prywatnymi w kraju i zagranicą.

Fundacja będzie też finansować badania prowadzone przez niezależne podmioty, w zamian za wyniki tych badań.

Metody działania

W początkowej fazie działania Fundacja zbuduje system indeksów ułatwiający pracę w dalszych etapach. Będą to:

- indeks geograficzny, obejmujący swym zasięgiem miejscowości na byłym i obecnym terytorium Polski, uwzględniający zmiany przebiegu granic i przyporządkowania terytorialnego na przestrzeni dziejów oraz informacje o dokładnej lokalizacji geograficznej,
- indeksy obiektów, będących w kręgu zainteresowania historyków i genealogów, a więc kościołów, cmentarzy itp.,
- system indeksów osobowych, umożliwiający wprowadzanie informacji o osobach wraz z informacjami genealogicznymi,
- system baz danych, służący do przechowywania informacji o miejscach i osobach,
- system służący do automatycznego kojarzenia podobnych faktów i informacji, umożliwiający zbudowanie w przyszłości wspólnego drzewa genealogicznego obejmującego swym zasięgiem jak największą liczbę osób,
- system wizualizacji danych, w tym mapy, wykresy, tabele itp.

Po utworzeniu powyższych systemów, których dokładne specyfikacje techniczne wykraczają poza ramy tego dokumentu, Fundacja będzie w nich gromadzić takie informacje, jak:

- dane z ksiąg stanu cywilnego i z ksiąg parafialnych, obejmujące urodzenia, śluby i zgony,
- dane z urzędów, sądów, komisji wojskowych, i innych instytucji,
- opracowania, ukazujące tło historyczne, zarówno te dotyczące makro- jak i mikrohistorii,
- dane z innych publikacji, w tym gazet i czasopism.

Dane będą pozyskiwane w następujący sposób:

- ze źródeł publicznych w tym takich, do których wygasły majątkowe prawa autorskie,
- od darczyńców (na różnych warunkach licencyjnych),
- od wolontariuszy, prowadzących badania na rzecz Fundacji,
- drogą kupna lub wymiany (źródła lub też licencje na ich wykorzystanie),
- z wyników badań finansowanych przez Fundację.

Zakres informacji, które powinny trafić do zasobu Fundacji zostanie określony przez Radę Fundacji, uwzględniając takie czynniki jak zapotrzebowanie społeczne, stan i dostępność archiwaliów.

Władze

Władzami Fundacji będą:

- Zarząd, zajmujący się bieżącą działalnością Fundacji, administrowaniem nią i odpowiedzialny za realizację jej celów,
- Rada Fundacji, składająca się z przedstawicieli środowiska genealogów, naukowców i fundatorów, zajmująca się wytyczaniem celów strategicznych i doradzająca Zarządowi w sprawach merytorycznych.

Dokładny zakres obowiązków i uprawnień tych organów zostanie sprecyzowany w statucie, po zakończeniu społecznych konsultacji i zebraniu propozycji co do składu i roli Rady Fundacji.

Fundusze

Dla realizacji swoich celów Fundacja pozyskiwać będzie fundusze z następujących źródeł:

- fundusze przeznaczone przez fundatorów, czyli ujęte w akcie fundacyjnym. Zapewne nie pozyskamy hojnego sponsora na samym początku, więc będzie to kwota pozwalająca na pokrycie początkowych kosztów związanych ze sprawami administracyjnymi i pozyskaniem sponsorów,
- spadki i darowizny, dochody ze zbiórek publicznych, wpływy z 1% odpisu podatkowego,
- dotacje i granty, przyznawane przez państwo i jego instytucje, organizacje pozarządowe, instytucje i fundusze europejskie, fundusze celowe z Polski i z innych krajów,

Ze względu na długotrwały proces ubiegania się o granty Fundacja w pierwszym roku działania bazować będzie praktycznie wyłącznie na społecznej pracy wolontariuszy i barterze usług.

Po zgromadzeniu odpowiednich kapitałów Fundacja będzie mogła:

- fundować granty i stypendia dla badaczy, w zamian za prawa do efektów ich badań,
- kupować licencje na materiały, do których majątkowe prawa autorskie są w dyspozycji innych instytucji bądź osób prywatnych, a których bezpłatne pozyskanie będzie z różnych powodów niemożliwe,
- prowadzić samodzielnie poszukiwania i badania oraz opracowywać dane, poprzez zatrudnianie pracowników i zlecanie prac podmiotom zewnętrznym.

Harmonogram prac

Proponuję wprowadzenie rygorów czasowych, co nie pozwoli na przeciąganie się dyskusji w nieskończoność. Punkty krytyczne to:

- 26.10.2005 – ogłoszenie tego dokumentu, rozpoczęcie dyskusji na forum publicznym, pozyskiwanie wolontariuszy,
- 14.11.2005 – wstępna wersja statutu, lista zadań, wyznaczenie osób odpowiedzialnych za poszczególne zadania, dyskusja n/t koncepcji systemu indeksów i baz danych,
- 28.11.2005 – ostateczna wersja statutu, rozpoczęcie poszukiwania sponsorów, wstępna dokumentacja techniczna systemu indeksów i baz danych,
- pierwszy tydzień stycznia 2006 – ustanowienie fundacji, rozpoczęcie działania.